

De behandelwijzer: Strottenhoofd

Onze website: www.mst.nl/radiotherapie

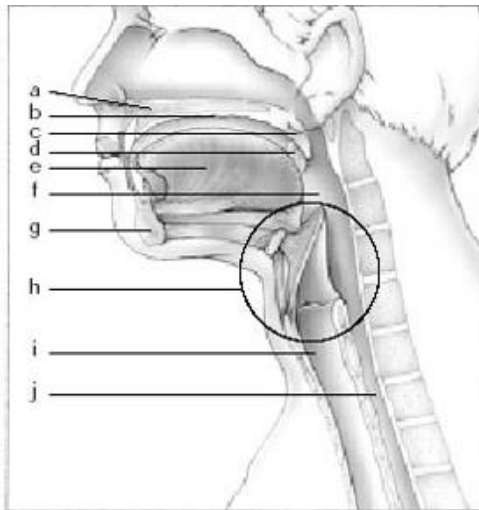
Inhoudsopgave

Strottenhoofd kanker	3
Het strottenhoofd	4
Strottenhoofd kanker	4
Behandeling	5
Het intake gesprek	6
Voorbereiding op de bestraling	
Het maken van een masker in de moulagekamer (mouldroom)	8
Het CT-onderzoek	10
Het bestralingsplan	12
De bestralingen	14
Bijwerkingen	18
Huidverzorging	19
Eten en drinken	20

Strottenhoofdkanker

In Nederland wordt per jaar bij bijna 700 mensen strottenhoofdkanker vastgesteld.

Strottenhoofdkanker komt voornamelijk voor bij mannen, echter de laatste jaren wordt de ziekte ook in toenemende mate bij vrouwen vastgesteld. De leeftijd waarop strottenhoofdkanker bij mannen ontdekt wordt, ligt tussen 50 en 70 jaar, bij vrouwen is dit doorgaans vijf tot tien jaar eerder.

a. bovenkaak	f. keelholte
b. hard gehemelte	g. onderkaak
c. zacht gehemelte	h. strottenhoofd
d. keelamandelen	i. luchtpijp
e. tong	j. slokdarm

Het strottenhoofd

Het strottenhoofd (de larynx) ligt onder de keelholte en vormt de ingang van de luchtpijp. Het strottenhoofd vormt ook de verbinding tussen de bovenste luchtwegen (neus en keel) en de onderste luchtwegen (luchtpijp en longen) en speelt een belangrijke rol in de ademhaling. In het strottenhoofd bevinden zich de stembanden.

Het strottenhoofd heeft twee belangrijke functies:

- voorkomen dat er voedsel in de luchtpijp komt;
- een essentiële rol spelen bij het produceren van geluid.

Strottenhoofdkanker

Meestal ontwikkelt strottenhoofdkanker zich vanuit het slijmvlies van het strottenhoofd. De plaats van de tumor in het strottenhoofd bepaalt in belangrijke mate welke klachten iemand krijgt, hoe het ziekteverloop zal zijn en welke behandeling mogelijk is.

Wellicht heeft u uw arts iets horen zeggen over ‘het stadium’ van de ziekte. Daarmee bedoelt hij* de mate waarin de ziekte zich in het lichaam uitgebreid heeft.

Dit is afhankelijk van:

- de grootte van de tumor;
- de mate van doorgroei in het omringende weefsel;
- de aanwezigheid van uitzaaiingen in de lymfeklieren of elders in het lichaam.

Deze behandelwijzer is bedoeld voor patiënten met kanker die beperkt is tot het strottenhoofd zelf, waarbij de stembanden normaal beweeglijk zijn.

* Waar in de folder ‘hij / hem / zijn’ staat, kan ook ‘zij /haar’ gelezen worden.

Behandeling

Strottenhoofdkanker kan behandeld worden met:

- een laserbehandeling;
- bestraling (radiotherapie);
- een operatie (chirurgie);
- chemotherapie: dit is een behandeling met medicijnen die de celdeling remmen (cytostatica).

U kunt ook een combinatie van deze behandelmethoden krijgen.

De meeste patiënten met strottenhoofdkanker krijgen een bestralingsbehandeling en / of een operatie.

Meer informatie over strottenhoofdkanker vindt u:

- in de brochure ‘Strottenhoofdkanker’ van de KWF Kankerbestrijding;
- op de website van de KWF Kankerbestrijding:
www.kwf.nl;
- bij Stichting Klankbord, Postbus 8152,
3503 RD Utrecht, telefoon (030) 2 91 60 90,
email: secretaris@stichtingklankbord.nl of
bestuur@stichtingklankbord.nl
website: www.stichtingklankbord.nl

Bron: KWF Kankerbestrijding

Het intake gesprek

Uw eerste bezoek is het intakegesprek met de radiotherapeut-oncoloog. Dit is de medisch specialist die verantwoordelijk is voor uw bestralingsbehandeling. Hij stelt u vragen over uw huidige gezondheid, doorgemaakte ziektes in het verleden, de klachten die u momenteel heeft en uw medicijngebruik.

De radiotherapeut-oncoloog onderzoekt u en bespreekt de bestralingsbehandeling met u. Tot slot worden de klachten, die door de bestraling veroorzaakt kunnen worden, besproken. Tijdens het intakegesprek, dat ongeveer een half uur tot drie kwartier duurt, mag u gerust uw partner of iemand anders meenemen.

Vorbereiding op de bestraling

Het maken van een masker in de mouldroom

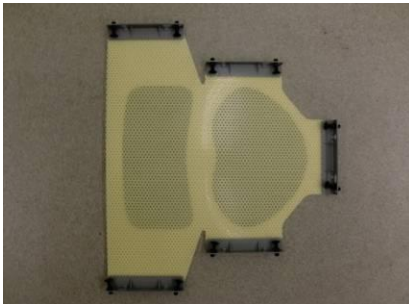
U heeft een eerste gesprek met de radiotherapeut-oncoloog gehad. Hij heeft u uitgebreid geïnformeerd over de behandeling en de mogelijke bijwerkingen.

Tijdens de bestralingen draagt u een bestralingsmasker. Dit is noodzakelijk, omdat:

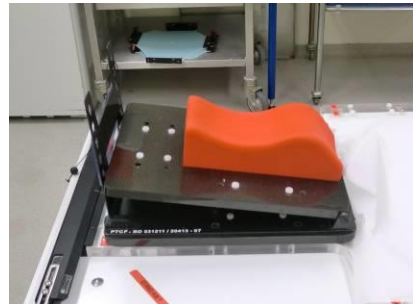
- het masker ervoor zorgt dat uw hoofd zo min mogelijk kan bewegen, zodat wij u elke dag in dezelfde houding kunnen bestralen;
- de lijnen die nodig zijn om de bestraling te kunnen instellen, op het masker aangetekend worden.

Het maken van een bestralingsmasker gebeurt in de moulagekamer (mouldroom) en duurt ongeveer tien minuten. Dit gaat als volgt in zijn werk.

U neemt plaats op de behandeltafel. Zodra u in de juiste houding ligt, met een kussentje onder uw hoofd, worden uw haren afgedekt met een katoenen kous.

Het materiaal

De speciale ophoging, of positilt

Het plaatsen van de kous

Het verwarmen van het materiaal

Ondertussen wordt het materiaal, waarvan het masker wordt gemaakt, opgewarmd. De bestralingsdeskundigen plaatsen het maskermateriaal vervolgens over uw gezicht, waarna het de vorm van uw gezicht aanneemt. Dit geeft een warm gevoel, maar doet zeker geen pijn. U kunt gewoon blijven ademen tijdens het plaatsen van het masker. Het masker moet vervolgens ongeveer vijf minuten afkoelen.

Het modelleren van het masker

Het eindresultaat

Op zowel het masker als het kussentje wordt uw naam genoteerd, opdat deze alleen voor u gebruikt worden.

Het CT-onderzoek

Bij u wordt het strottenhoofd bestraald. Dit doen we met meerdere bestralingsvelden die de tumor moeten treffen, maar gezonde organen moeten sparen. Het is daarom noodzakelijk om het te bestralen gebied en uw houding precies vast te leggen. Om dit goed uit te meten, gaat u eerst naar de CT-simulator, waar de instellingen afgetekend worden op het masker.

Op de CT-simulator ligt u met het bestralingsmasker op een behandeltafel. Uw knieën worden ondersteund, zodat u zo prettig mogelijk kunt liggen. Het CT-onderzoek duurt ongeveer 15-20 minuten. Blijf zo ontspannen en stil mogelijk liggen.

Een kijkje door de ring van de CT-simulator

De ligging tijdens het CT-onderzoek

Het CT-onderzoek is bedoeld om:

- de juiste ligging te bepalen, die nodig is om u iedere dag in dezelfde houding te kunnen bestralen;
- foto's te maken, die nodig zijn om een bestralingsplan te vervaardigen;
- de instellingen aan te tekenen op het masker met behulp van een viltstift.

Het aantekenen van de instellijnen

Nadat het onderzoek is afgerond, kunt u weer naar huis. De radiotherapeut-oncoloog en de bestralingsdeskundigen maken een bestralingsplan. Dit duurt ongeveer één tot twee weken. Als dit behandelplan klaar is, kan de bestraling beginnen.

Meer informatie over het plaatsen van de instelpunten, het maken van een behandelplan, de bestraling en onze afdeling kunt u vinden op onze website:

www.mst.nl/radiotherapie

Het bestralingsplan

Alvorens met de bestraling kan worden begonnen moet er eerst een bestralingsplan gemaakt worden. Het maken van het bestralingsplan bestaat uit twee gedeeltes:

1. Het intekenen

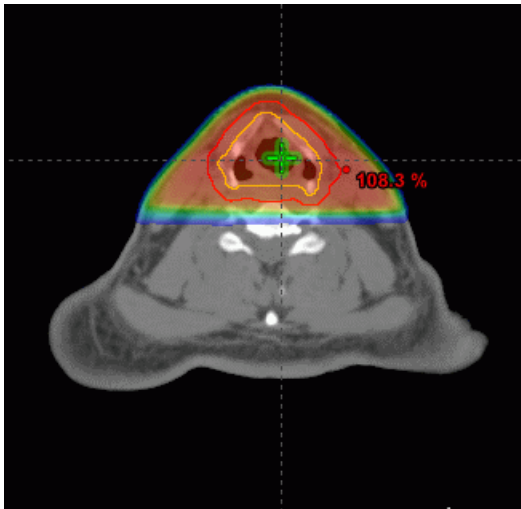
De radiotherapeut-oncoloog geeft op de eerder gemaakte foto's precies aan wat bestraald moet worden.

2. Het maken van het bestralingsplan

Het bestralingsplan wordt gemaakt door één van de bestralingsdeskundigen, zodanig dat de tumor zoveel mogelijk en het gezonde weefsel zo weinig mogelijk straling krijgt. Door de vele controles en metingen die gedaan moeten worden, kan het één tot twee weken duren voordat met de bestraling kan worden begonnen.

Het bestralingsplan wordt gemaakt door de bestralingsdeskundige

Bestralingsplan van het strottenhoofd

Hierboven ziet u een voorbeeld van een bestralingsplan. Het oranjebruin gekleurde gebied krijgt veel straling; de groen en blauw gekleurde gebieden krijgen weinig straling.

De bestralingen

Het bestralingsapparaat

Over het algemeen bestralen wij u niet in één keer, maar in een heleboel kleine stukjes: één keer per dag, vijf keer per week, een aantal weken achter elkaar.

De behandeling duurt elke dag ongeveer 15 minuten (inclusief het uit- en aankleden).

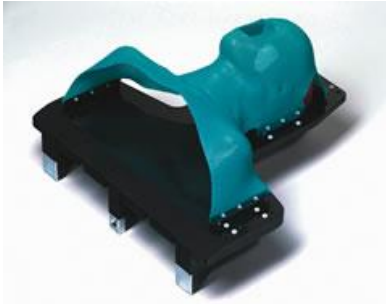
Wij vragen u op de bestralingstafel te gaan liggen, waarna we u het bestralingsmasker opzetten, precies in de houding zoals die eerder op de CT-simulator bepaald is.

Vervolgens schuiven we de bestralingstafel op de goede plek onder het bestralingstoestel en stellen het toestel in.

De controlefoto van de zijkant

Voorafgaand aan de bestraling worden iedere dag eerst controlefoto's gemaakt om uw ligging te controleren. De bestralingsdeskundigen op het toestel vergelijken deze foto's met de foto's die op de CT-scan zijn gemaakt. De foto's worden met behulp van een computer over elkaar gelegd. Indien nodig wordt er een correctie uitgevoerd in de lengte en de hoogte. Deze correctie wordt via de computer doorgestuurd naar de behandeltafel waarop u ligt. U zult de behandeltafel dan in de twee bovengenoemde richtingen voelen bewegen. Het maken en bekijken van deze foto's en het uitvoeren van de eventuele correctie neemt iedere dag ongeveer vijf minuten in beslag.

Het masker met de speciale bevestigingssteun (IMRT headpiece)

Het instellen / de ligging tijdens de bestraling

Dan wordt het eerste bestralingsveld gegeven.
Vervolgens draaien we het bestralingstoestel om u heen
en wordt het tweede bestralingsveld gegeven.
Eén bestralingsveld duurt minder dan een halve minuut.
U blijft steeds in dezelfde houding liggen.

De bestraling van links

Tijdens de bestralingen mogen geen andere mensen in de ruimte aanwezig zijn. Door middel van een intercom en camera's wordt u in de bedieningsruimte met behulp van monitoren goed in de gaten gehouden. Is de bestraling

klaar, dan helpen wij u van de tafel. U kunt zich dan weer aankleden en naar huis.

De bestralingsdeskundigen observeren

Een aantal weken na de laatste bestraling komt u voor controle bij de radiotherapeut-oncoloog. Dit verschilt per patiënt. De afspraak hiervoor heeft u bij de eerste bestraling gekregen. Controlebezoeken blijven na de behandeling noodzakelijk. Dit gebeurt meestal op het hoofdhals-spreekuur in Medisch Spectrum Twente. Daar ziet de radiotherapeut-oncoloog u, eventueel samen met de chirurg, de kaakchirurg en de KNO-arts.

Bijwerkingen

In het algemene gedeelte van deze behandelwijzer vindt u informatie over de bijwerkingen van Radiotherapie.

Bestraling werkt alleen in het gebied dat door de straling ‘getroffen’ wordt. U wordt bestraald op uw strottenhoofd, op deze plek is dan ook de werking en alleen daar kunnen bijwerkingen ontstaan. De hieronder beschreven bijwerkingen ontstaan niet direct maar pas na ongeveer anderhalf à twee weken.

Tijdens en kort na de bestralingsserie is mogelijk:

- de bestraalde huid wordt rood en jeukt een beetje;
- droge schilfering van de huid treedt op;
- het slikken wordt pijnlijker.

Vanwege veelvoorkomende problemen met eten is een persoonlijk advies van een diëtist zinvol. Tijdens de bestralingsserie heeft u regelmatig een afspraak met de diëtist.

Een bestralingsbehandeling is een vermoeiende behandeling. Ten eerste komt u regelmatig naar het ziekenhuis en wordt uw dag als het ware ingepland rondom de bestralingsafspraak. Verder vergt de bestraling zelf ook energie van u. De klachten nemen twee tot drie weken na het einde van de bestraling af. Na één tot anderhalve maand bent u weer grotendeels hersteld.

Tijdens de bestralingsserie ziet u de radiotherapeut-oncoloog of de physician assistant enkele keren terug. Hij informeert hoe het met u gaat en of u klachten heeft op dat moment. Indien nodig kan hij medicijnen voorschrijven. Natuurlijk kunt u iedere dag vragen stellen of advies vragen aan de bestralingsdeskundigen bij het bestralingsstoestel.

Huidverzorging

Adviezen met betrekking tot de huidverzorging:

- douche met (lauw) water, ga niet in bad, de sauna of het zwembad tot ongeveer vier weken na de bestraling (afhankelijk van de huidreactie);
- gebruik milde zeep;
- dep uw huid droog, soms is het aan te bevelen om de huid in de huidplooiën droog te föhnen, hiervoor moet wel een föhn met ‘koude stand’ gebruikt worden;
- bij bestraling in hoofd-halsgebied adviseren wij droog (elektrisch) scheren;
- gebruik geen crèmes tenzij voorgeschreven door de bestralingsdeskundigen of de radiotherapeut-oncoloog;
- plak geen pleisters in het bestralingsgebied;
- houd uw huid zoveel mogelijk uit de zon (ook zonnebank) tijdens en het eerste half jaar na de bestraling. Probeer het daarna voorzichtig (insmeren met minimaal factor 20). Bescherm uzelf tegen weersinvloeden als kou en wind tijdens de bestralingsperiode. Ook daarna blijft de huid nog een tijd gevoelig;
- vermijd het dragen van knellende en schurende kledingstukken;
- krab niet als u jeuk heeft;
- gebruik geen parfums in het bestraalde gebied.

Eten en drinken

Onze algemene regel is: eet en drink zoals u normaal gesproken gewend bent. Krijgt u last van uw keel, dan kunt u zich aan de volgende regels houden.

Adviezen bij een pijnlijke keel:

- vermijd scherpe kruiden en specerijen zoals peper, mosterd, sambal en knoflook. Groene kruiden (dille, peterselie, kervel, tijm en waterkers) zijn meestal niet hinderlijk;
- bij een pijnlijke mond kan het prettig zijn om met een dik, kortgeknipt rietje te drinken en met een kleine lepel te eten;
- laat warme dranken en de warme maaltijd afkoelen tot kamertemperatuur;
- het kan prettig zijn om ijs en koude dranken te gebruiken;
- vermijd koolzuurhoudende dranken en (sterk) alcoholische dranken;
- vermijd erg harde, zure en / of zoute producten.

Adviezen bij slikproblemen:

- snijd voedsel heel fijn;
- gebruik brood zonder korst met smeerbaar beleg of kies voor zachtere broodsoorten, croissants, cake, kleuterbiscuits of donuts;
- kies voor pastagerechten (macaroni / spaghetti) met een saus;
- kies voor zacht vlees of zachte vis. Denk ook eens aan ragout, een eiergerecht of een kroket.